

Barbara Pędzich
Uniwersytet Warszawski, Warszawa
b.pedzich@uw.edu.pl

WYBRANE PROBLEMY OPISU NEOLOGIZMÓW ŚRODOWISKOWYCH W SŁOWNIKU OBSERWATORIUM JĘZYKOWEGO UNIWERSYTETU WARSZAWSKIEGO

Słowa kluczowe: leksykografia, neologizm, słownik, socjolekt, socjolektyzm, socjoleksykografia
Keywords: lexicography, neologism, dictionary, sociolect, sociolectism, sociolexicography

Wprowadzenie

Jednostki o ograniczonym zasięgu społecznym stanowią znaczną część najnowszej leksyki i mają istotny wpływ na kształt dzisiejszej polszczyzny – wyrazistym przejawem tego wpływu jest m.in. upowszechnianie się takich jednostek w tekstach ogólnodostępnych. To wprawdzie tendencja nienowa (Buttler 1959, 1981; Dubisz 1995; Gajda 2001; Smółkowa 2001), ale nasilająca się w ostatnich dziesięcioleciach (Jarosz 2013; Pędzich 2019). Naszym zamierzeniem jest przyjrzenie się wybranym aspektom leksykograficznego opisu socjolektyzmów¹ dotyczącym: 1) teoretycznych podstaw tego opisu; 2) celowości rejestrowania wyrazów środowiskowych w słowniku najnowszej leksyki; 3) neologizmów względnych; 4) sposobu interpretacji nowych określeń socjolektalnych; 5) językowych wspólnot zainteresowań. Zagadnienia te są przedmiotem dyskusji Obserwatorium Językowego Uniwersytetu Warszawskiego w pracach nad słownikiem neologizmów (publikowanym w witrynie obserwatoriumjezykowe.

---

¹ *Socjolektyzm* (termin mało rozpowszechniony w polskich pracach językoznawczych) rozumiany jest tu jako ‘jednostka leksykalna o ograniczonym zasięgu środowiskowym’.

uw.edu.pl). Część wymienionych problemów zasygnalizowano w innych tekstach poświęconych temu przedsięwzięciu (Hącia et al. 2021a, 2021b; Kłosińska 2024). Niższy artykuł ma na celu rozwinięcie tych kwestii i zaprezentowanie rozwiązań już wprowadzonych w OJ UW².

1. Teoretyczne podstawy słownikowego opisu socjolektymów

Badania z zakresu socjoleksykografii³ nie cieszą się w Polsce popularnością, słownikarze nie dysponują więc gotowym instrumentarium umożliwiającym spójny opis jednostek środowiskowych. Inspiracji można poszukiwać w leksykonach rejestrujących takie jednostki: po pierwsze w słownikach socjolektów, po drugie w słownikach ogólnych, również notujących (wybrane) jednostki o ograniczonym zasięgu społecznym. Trzeba jednak zachować ostrożność: 1) słowniki pierwszego typu rzadko stosują konsekwentne techniki opisu (w ogóle niewiele jest wśród nich słowników naukowych)⁴; 2) słowniki ogólne rejestrują przede wszystkim elementy utrwalone w zasobie leksykalnym, zatem nie wszystkie metody wykorzystywane w tych słownikach sprawdzą się w opisie neologizmów środowiskowych, jeszcze nieugruntowanych w słownictwie. Słuszne wydaje się natomiast, by pewne rozwiązania wypracowane w leksykografii ogólnej (informowanie o właściwościach gramatycznych, etymologii, nacechowaniu, zakresie użycia danej jednostki, jej uwikłaniu w relacje semantyczne) wprowadzać do słowników gromadzących jednostki środowiskowe⁵.

Jeśli chodzi o trudności, których przysparza charakterystyka jednostek socjolektalnych w słownikach⁶, to w pracach poruszających tę kwestię (m.in. Coleman 2004; Beregovskaâ 2007; Rûmin 2010; Lukašanec 2012) wskazywane są konkretne typy błędów czy niedociągnięć: 1) niejasne kryteria klasyfikowania jednostek jako

2 Nazwy OJ UW będziemy w artykule używać w odniesieniu do słownika neologizmów tworzonego przez Obserwatorium Językowe UW.

3 Socjoleksykografię można rozumieć jako dział leksykografii zajmujący się teorią i praktyką tworzenia słowników socjolektów (Korovuškin 2009) lub szerzej: słowników tzw. odmian substandardowych, w tym języka potocznego (Metel'skaâ 2010). Termin ten rzadko pojawia się w pracach polskich lingwistów (jest też nieco problematyczny, gdyż w językoznawstwie zachodnim bywa używany w innym znaczeniu: określa naukę, którą interesuje odzwierciedlenie zjawisk społecznych w słownikach – zob. Pędzich 2020).

4 Do nielicznych wyjątków należy *Słownik gwary studenckiej* (Kaczmarek et al. 1994), zob. Źmigrodzki 2009: 233–234.

5 Przykładem wykorzystania niektórych z tych metod w opisie leksyki środowiskowej jest *Słownik paralotniarski* (Pędzich 2012); wprowadzono w nim m.in. sieć relacji wyrazowych (inspirowaną rozwiązaniem stosowanym np. w elektronicznym wydaniu USJP).

6 Idealna (choć trudna do osiągnięcia) byłaby sytuacja, w której słownikowe opracowania takich jednostek spełniałyby ogólne kryteria stawiane opisom leksykograficznym (zob. Źmigrodzki 2008: 37–78), m.in. kryterium zgodności z postulatami teorii językoznawczych.

środowiskowych; 2) niekonsekwentne metody pozyskiwania materiału hasłowego; 3) niedopracowany system kwalifikatorów; 4) nieprecyzyjne, często za szerokie eksplikacje znaczeń; 5) zbytnia encyklopedyczność definicji; 6) nieuwzględnianie cech gramatycznych notowanych wyrazów (mogących się pod tym względem różnić od tożsamy formalnie słów języka ogólnego); 7) niedostateczne różnicowanie polisemii i homonimii; 8) nieumiejętny dobór cytatów, a także 9) pomijanie informacji historyczno-etymologicznych⁷.

Można liczyć na to, że wypracowanie skutecznych rozwiązań tych problemów (i zapewne jeszcze innych, nieuwzględnionych w tym wyliczeniu) ułatwi pracę nad opisem jednostek środowiskowych, także w słowniku neologizmów. Obecnie leksykografom pozostaje poszukiwanie takich rozwiązań (czy też modyfikowanie dostępnych technik opisu) na potrzeby konkretnego leksykonu.

2. Leksyka środowiskowa w słowniku neologizmów OJ UW

Jednostki środowiskowe (a ściślej biorąc: takie, których użycie jest ograniczone do języka pewnych wspólnot językowych⁸) stanowią ok. 28% neologizmów zarejestrowanych w OJ UW⁹. Obecność licznych socjolektyzmów w tym słowniku daje się uzasadnić kilkoma względami.

Po pierwsze OJ UW nie jest słownikiem polszczyzny ogólnej – rejestruje również określenia młodzieżowe, sportowe, publicystyczne i inne jednostki mające ograniczony zasięg występowania (o ile spełniają przyjęte przez zespół kryteria selekcji neologizmów – zob. Kłosińska 2024). Taką strategię przyjęto również w leksykonie *Słowa, słowa... Czy je znasz?* pod redakcją Teresy Smółkowej (2013) – o jego zawartości przesądziły tematy poruszane w prasie, interesujące użytkowników języka, dotyczące m.in. sportu, medycyny, muzyki, polityki, ekonomii, informatyki czy mody (ibid.: 6). Podobne rozwiązanie pojawia się w wielu obcojęzycznych słownikach neologizmów (np. Algeo 1991; Tulloch 1991; Green 1993; Martinová 1998, 2004; Climent Roca, Castellón Masalles 1998; Blagoeva, Kolkovska 2021), stosują je też np. twórcy internetowego słownika neologizmów hiszpańskich (antenario.wordpress.com)¹⁰.

7 Dokładniejszy przegląd problemów z zakresu socjoleksykografii – zob. Pędzich 2020.

8 Niekoniecznie powiązanych z konkretnym socjolektem – zob. p. 5.

9 Dokładnie: 658 (stan z 30 VI 2024 r.) – jest to liczba neologizmów oznaczonych tagiem „Jednostka używana przede wszystkim w kontaktach środowiskowych lub przez ludzi interesujących się danym tematem”. Nie przedstawiamy tu szczegółowej klasyfikacji tych jednostek, uwzględniającej kryteria strukturalne, semantyczne czy pragmatycznojęzykowe – jest to temat zasługujący na osobną analizę (celem tego artykułu jest jedynie przedstawienie wybranych problemów słownikowego opisu tego typu jednostek).

10 Jest to słownik neologizmów różnych odmian języka hiszpańskiego, tworzony od 2018 r. w ramach sieci Antenas Neológicas, skupiającej uniwersyteckie zespoły badawcze z sześciu krajów:

Po drugie liczebność tych jednostek w słowniku OJ UW odzwierciedla wspomnianą już tendencję: rozszerzania się zasięgu leksyki socjolektalnej we współczesnej polszczyźnie. Jednostki środowiskowe „stają się tworzywem dla wypowiedzi budowanych w języku ogólnym (odnajdujemy je w prasie, tekstach radiowych i telewizyjnych), pojawiają się również w potocznej polszczyźnie ulicy i języku literatury pięknej” (Grabias 2003: 239).

Jak zauważa Beata Jarosz, elementy środowiskowe

[...] są współcześnie podstawowymi składnikami nie tylko komunikatów tworzonych i odczytywanych przez członków określonej zbiorowości. Pojawiają się one również w dialogach swobodnych, oficjalnych, a także innych pozagrupowych kontaktach werbalnych, funkcjonując jako częste inkrustacje w rozmaitych wypowiedziach ustnych i pisanych (Jarosz 2013: 98).

Rozszerzanie się zasięgu słownictwa socjolektalnego jest – jak przekonuje T. Smółkowa (2001: 123) – jedną z najbardziej widocznych zmian zachodzących we współczesnej polskiej leksyce. Użytkownicy polszczyzny mają dziś – głównie za sprawą mediów społecznościowych – ułatwiony dostęp do wielu wspólnot językowych (w tym tzw. cyberspoleczości)¹¹. Daje im to wgląd – choćby pobieżny lub chwilowy – do różnych sposobów komunikowania się w tych środowiskach (zob. Pędzich 2019: 80, 83–84).

Po trzecie uwzględnienie w OJ UW wielu neologizmów środowiskowych jest rozwiązaniem zbieżnym z ogólniejszą konwencją słownikarską. Liczne jednostki socjolektalne znajdziemy zarówno w słownikach polszczyzny ogólnej, jak i w bardziej wyspecjalizowanych opracowaniach leksykograficznych (z założenia rejestrujących leksykę ogólną), np. słownik neologizmów pod redakcją T. Smółkowej (2013) czy *Słownik gniazd słotwórczych współczesnego języka ogólnopolskiego* (Jadacka 2001). Wydaje się bowiem, że „leksykografia nie oddziela słownictwa środowiskowego (ani też zawodowego, specjalistycznego) od leksyki ogólnej tak wyraźnie, jak czynią to leksykologia i stylistyka teoretyczna” (Hącia et al. 2021a).

3. Problem neologizmów względnych

Neologizmy środowiskowe, tak jak wszystkie jednostki notowane przez OJ UW, muszą spełniać kryterium leksykograficzne: m.in. nie mogą występować w słownikach

---

Argentyny, Chile, Kolumbii, Hiszpanii, Meksyku i Peru (upf.edu/web/antenas; dostęp: 30 VI 2024).

11 Takie grupy określa się też jako *społeczności wirtualne* (Rheingold 1993; zob. też Szpunar 2004), *webplemiona* (Pigla 2012), a także *wspólnoty wirtualne*, *cyberwspólnoty* czy *społeczności sieciowe* – socjolektom używanym w obrębie tych wspólnot poświęcony jest artykuł Magdaleny Smoleń-Wawrzusiszyn (2016).

diagnostycznych¹². Brak interesującego nas socjolektyzmu w tych słownikach sugeruje, że wskazana jest dalsza weryfikacja, tj. sprawdzenie różnych zbiorów nowego słownictwa (Smółkowa, Tekiel 1977; Tekiel 1988, 1989; Smółkowa 1998, 1999, 2004a, 2004b, 2005, 2006, 2013), depozytoriów leksykalnych (m.in. Wierzchoń 2010a, 2011, 2012, 2014), czasem też odpowiednich słowników leksyki środowiskowej. Diagnostyczność słowników ogólnych wydaje się tu mniejsza niż w wypadku określeń pozabawionych nacechowania środowiskowego – słowniki te z założenia notują przecież tylko wybrane określenia socjolektalne. Mniej przydatne będą również dodatkowe narzędzia chronologizacyjne (takie jak NKJP, NFJP, Monco PL i inne). Między innymi dlatego, że: 1) wiele określeń środowiskowych funkcjonuje głównie w – nieuwzględnianych przez większość korpusów – wypowiedziach mówionych (pomocna bywa jednak wyszukiwarka danych konwersacyjnych Spokes); 2) socjolekty jako warianty języka o ograniczonym zasięgu są prawdopodobnie słabiej reprezentowane w bazach korpusowych niż polszczyzna ogólna¹³. Wydaje się zatem, że ryzyko odnotowania jednostki tylko pozornie neologicznej – tzw. neologizmu względnego¹⁴ – jest w wypadku socjolektyzmów nieco większe.

Ryzyko to można zmniejszyć przez analizę danych tekstowych, przeszukiwanie archiwów czasopism, posiłkowanie się dodatkowymi źródłami (w tym – często cennymi materiałowo – językoznawczymi analizami socjolektów), a niekiedy być może konsultacje z osobami zaznajomionymi z interesującą nas warstwą leksyki (specjalistami z danej dziedziny czy nawet użytkownikami konkretnego socjolektu). Są to jednak działania dość żmudne i niedające gwarancji powodzenia. W słowniku internetowym można na szczęście skorygować opis jednostki, jeżeli jej neologiczność okaże się dyskusyjna¹⁵. W OJ UW stosuje się wówczas odpowiedni tag (mający postać pytajnika), a także komentarz redaktorski w rodzaju: „Niektórzy starsi informatorzy zwrócili uwagę na to, że (według nich) wyraz ten mógł funkcjonować w polszczyźnie potocznej przed 2003 r. Nie został on jednak odnotowany przez słowniki diagnostyczne”¹⁶.

---

12 Zob. listę tych słowników na stronie obserwatoriumjezykowe.uw.edu.pl w zakładce „Słownik” (*Czym jest słownik neologizmów polskich*).

13 Ponadto wspomniane narzędzia weryfikacyjne nie wychwytyją neologizmów znaczeniowych, ale ta trudność w podobnym stopniu dotyczy socjolektyzmów co jednostek nieśrodowiskowych.

14 Za neologizmy względne (zob. Chlebda 2014: 56), określane też jako *agnonimy słownikowe* (Wierzchoń 2010b: 120), uznaje się jednostki od dawna istniejące w języku, ale niezarejestrowane w słownikach.

15 Neologiczność jednostki leksykalnej jest zresztą wartością relatywną – jak zauważa Elena Kol’cova (2017: 605), jednostka może być nowa tylko dla pewnej części rodzimych użytkowników języka, tylko w języku codziennej komunikacji bądź jedynie w określonej odmianie leksykalnej.

16 Opis ten dotyczy hasła *repra* (OJ UW); podobne uwagi zamieszczono np. w hasłach *żenua*, *ciężarówka*.

4. Sposób interpretacji neologizmów środowiskowych

Słownikowa charakterystyka socjolektyzmów wymaga często przyjrzenia się różnego typu przekształceniom, dotyczącym zasięgu użycia bądź formalno-semantycznych właściwości tych jednostek. W OJ UW jest to istotne, ponieważ przy każdej jednostce słownikowej zamieszczane są oznaczenia (tagi) dotyczące przyczyny jej zarejestrowania (ze względu na nową formę, nowe znaczenie albo nowy zasięg) oraz tego, czy powstała ona na gruncie polszczyzny czy języka obcego. Jednak wiele określeń środowiskowych nie poddaje się jednoznacznej interpretacji. Można je – w zależności od przyjętej perspektywy – przypisać do odmiennych podzbiorów leksykalnych, w różny sposób dadzą się też postrzegać zmiany formalne i znaczeniowe, którym podlegają te jednostki. Przyjrzyjmy się kilku sytuacjom obrazującym wspomniane niejednoznaczności lub wymagającym większej uwagi.

4.1. Zmiana zasięgu użycia

Wiele wyrazów środowiskowych, zawodowych czy specjalistycznych upowszechnia się w leksyce ogólnej, zachowując swoje pierwotne znaczenie. W polszczyźnie ostatnich lat przykładami takich określeń są niektóre słowa związane z pandemią COVID-19, m.in. *wymazać* ‘pobrać od kogoś wymaz’¹⁷ czy *bezobjawowiec* ‘osoba przechodząca COVID-19 bez typowych objawów’. Większość użytkowników języka zetknęła się z tymi określeniami dopiero podczas pandemii koronawirusa, czyli w 2020 r., ale w środowisku medycznym były one znane już wcześniej. Takie elementy leksykalne, które istniały już w jakiejś odmianie języka (środowiskowej, specjalistycznej lub regionalnej), a obecnie¹⁸ upowszechniły się w tekstach ogólnodostępnych, OJ UW traktuje jako jednostki o nowym zasięgu¹⁹.

Innym neologizmem odnotowanym ze względu na nowy zasięg jest potoczne określenie *landlordka* ‘kobieta, która wynajmuje innym mieszkanie, budynek lub działkę i pobiera za to opłatę’. Słowo to od dawna można usłyszeć m.in. w języku Polonii brytyjskiej, w którym określa się tak kobiety wynajmujące mieszkania Polakom przebywającym w Wielkiej Brytanii. Ostatnio rzeczownik ten coraz częściej spotykany jest w polszczyźnie ogólnej – przy czym odnosi się on do kobiet, które

17 Definicje kontekstowe i metajęzykowe stosowane w OJ UW przywołujemy w formie uproszczonych definicji klasycznych (wyjątkiem jest p. 5, gdyż pokazujemy w nim strukturę eksplikacji zdaniowych).

18 To znaczy po roku 2003, który w słowniku OJ UW wyznacza cezurę neologiczności (Hącia et al. 2021b: 114).

19 Tradycyjnie jednostki tego typu opisuje się jako *zapożyczenia wewnętrzne* (zob. Skudrzykowa, Urban 2000: 153; Markowski 2006: 317). Więcej na temat jednostek o nowym zasięgu notowanych w OJ UW – zob. Hącia et al. 2024.

wynajmują komuś mieszkanie (lub inny lokal) także w Polsce bądź w innym kraju, nie tylko w Wielkiej Brytanii. Według takiej interpretacji należałoby przyjąć, że wyraz rozszerzył zasięg występowania – przeniknął do polszczyzny ogólnej z języka Polonii. Nie jest to jednak, zaznaczymy, jedyna możliwa interpretacja – moglibyśmy też uznać, że mamy do czynienia z neologizmem słowotwórczym, utworzonym od rzeczownika *landlord* (będącego z kolei neosemantyzmem – zob. dokładniejsze informacje w artykule hasłowym). Trudno wiarygodnie rozstrzygnąć, który z tych mechanizmów jest bardziej prawdopodobny – dlatego w odpowiednich polach narracyjnych zamieszczono uwagi o możliwości dwojakiej interpretacji omawianego neologizmu.

Zmiana zasięgu może mieć także charakter intersocjolektalny (por. młodzieżowe określenia *dziaba* ‘tatuaż’, *wydziabać* ‘wytatuować’, wywodzące się z żargonu więziennego). Może ponadto dotyczyć jednostek specjalistycznych upowszechniających się w leksyce ogólnej i ulegających determinologizacji²⁰. Przykładem jest określenie *humektant* używane przez osoby interesujące się pielęgnacją włosów (zwłaszcza tzw. włosomaniaczki). Pod względem strukturalnym rzeczownik ten nie jest nowy – znany był w polszczyźnie od dawna, lecz jedynie jako termin specjalistyczny²¹. Jako słowo środowiskowe funkcjonuje właściwie w tym samym znaczeniu, ale przez użycie w odmiennym otoczeniu kontekstowym²² traci wcześniejszą precyzję znaczeniową. W miarę upowszechniania się takich jednostek w tekstach niespecjalistycznych mogą rzecz jasna nastąpić dalsze zmiany znaczeniowe, np. w wypadku rzeczownika *humektant* wykształciło się wtórne, metonimiczne znaczenie: ‘produkt zawierający substancję nawilżającą’²³.

4.2. Charakterystyka formalna i semantyczna

Sprecyzowanie, jakiego typu nowością (formalną, semantyczną czy związaną ze zmianą zasięgu) odznacza się rejestrowana jednostka, wymaga czasem wnikliwszej

20 Nie mamy na myśli tradycyjnie pojmowanej determinologizacji, której towarzyszy nabycie przez leksem nowej treści (Buttler 1979, 1981), lecz sytuację, w której termin – przez upowszechnianie się w niespecjalistycznych kontekstach – traci status jednostki specjalistycznej. Takie rozumienie determinologizacji jest dość zbieżne z tym, które proponuje Piotr Żmigrodzki (2008: 152–153).

21 Por. jego definicję: „Humektanty to związki chemiczne o silnych właściwościach higroskopijnych, mające zdolność do trwałego wiązania i zatrzymywania wody z otoczenia. Dzięki grupom hydroksylowym w swoich cząsteczkach umożliwiają powstanie naturalnego zapasu wody w skórze” (Śliwa et al. 2011: 664).

22 Por. użycia typu *moje falki kochają humektanty* (beautywizaz.blogspot.com; dostęp: 15 III 2024); *miód z trzciny cukrowej jest świetnym humektantem, czyli strażnikiem odpowiedniego poziomu nawilżenia* (kremdelakrem.pl; dostęp: 15 III 2024).

23 Por.: [...] *nakładamy humektant* (np. *odżywkę humektantową, glicerynę, aloes, glutek lniany*), a następnie *nakładamy olej* (paniblondynka.pl; dostęp: 15 III 2024).

analizy. Sporą część neologizmów środowiskowych stanowią zapożyczenia z socjolektów anglojęzycznych – łatwo przeoczyć takie pożyczki w sytuacji, gdy interesującą nas jednostkę da się powiązać strukturalnie z polskim słowem. Można to zaobserwować w wypadku rzeczownika *raryt*, którym osoby interesujące się obserwowaniem ptaków nazywają gatunek uważany za wyjątkowo pożądany przedmiot takich obserwacji. Moglibyśmy uznać, że wyraz ten derywowano od znanego w polszczyźnie ogólnej rzeczownika *rarytas* ('rzecz rzadka i cenna'), ale prawdopodobniejsze wydaje się tu zapożyczenie angielskiego określenia *rarity* wywodzącego się z socjolektu tzw. birdwatcherów (i powstałego wskutek zawężenia znaczenia ogólnoangielskiego słowa *rarity* 'coś rzadko spotykanego')²⁴.

Jak wspomniano, słownik OJ UW informuje (za pomocą specjalnego tagu oraz informacji zawartej w definicji) o tym, że dana jednostka ma nacechowanie środowiskowe. Ostrożność należy zachować w wypadku polisemów, gdyż czasem tylko jednemu ze znaczeń można przypisać takie nacechowanie. Nie jest to oczywiście niczym szczególnym – także słowniki ogólne zawierają wiele haseł, w których jedynie wybrane znaczenia są kwalifikowane jako środowiskowe. Wydaje się jednak, że w wypadku jednostek ustabilizowanych w systemie leksykalnym (a głównie takie notuje słownik ogólny) nieco łatwiej oddzielić znaczenia środowiskowe od nieśrodowiskowych, niż gdy analizujemy jednostki neologiczne (por. *destynacja czy robić robotę* – w OJ UW tylko wybranym znaczeniom tych jednostek przypisano nacechowanie ze względu na typ kontaktu).

Interesująca jest również sytuacja, w której nowe określenie odnosi się początkowo do realiów rozpoznawanych tylko przez wąską wspólnotę komunikatywną, po czym upowszechnia się w tekstach ogólnych i zyskuje szerszy sens. Można tu przywołać jednostkę wywodzącą się z leksyki sportowej: zwrot *pomylić odwagę z odważnikiem*, będący nieco zmienioną wersją słów Jana Tomaszewskiego (bramkarza, reprezentanta Polski w piłce nożnej w latach 70. XX w.)²⁵. Zwrot ten wciąż jest znany w środowisku sportowym, zwłaszcza związanym z piłką nożną, i zapewne został spopularyzowany właśnie przez tę grupę użytkowników języka. Często stanowi jednak komentarz do spraw ogólniejszych, na co wskazują szczególnie nowsze poświadczenia, w których *pomylić odwagę z odważnikiem* znaczy: 'wypowiadać lub zachowywać się nieracjonalnie (choć na pozór odważnie)'²⁶. Co ciekawe, frazeologizm

24 Polscy ptasiarze posługują się także (w tym samym znaczeniu) określeniem *rarytas* (zob. hasła *raryt* i *rarytas* w OJ UW).

25 Jan Tomaszewski, komentując wypowiedź Jakuba Błaszczykowskiego po meczu z Czechami (rozgrywanego podczas Euro 2012), powiedział: *Kuba był wcześniej za grzecznego. Takie sprawy powinny być wyjaśnione od razu, a nie w trakcie mistrzostw. Nic więc dziwnego, że atmosfera w kadrze była zła. Jeżeli jednak Kuba nie powiedział tego publicznie wcześniej, to teraz, już po fakcie, powinien przemilczeć. Odwaga pomyliła mu się z odważnikiem* (sport.tvp.pl; dostęp: 15 III 2024).

26 Por.: *Elon Musk atakuje tradycyjne media. Pomylił odwagę z odważnikiem?* (coinmarketcap.com/community/pl; dostęp: 30 VI 2024); *Synek, ty uważasz siebie za myślącego? [...]. Stwierdzam z przykrością, że niestety pomyliłeś odwagę z odważnikiem* (filmweb.pl; dostęp: 30 VI 2024).

pomylić odwagę z odważnikiem wywodzi się prawdopodobnie z wypowiedzi artysty kabaretowego Zenona Laskowika, który wykorzystał grę tych słów w programie kabaretu *Tey Na granicy* (emitowanym w latach 1980–1981): *Pojęcia pomyliłeś [...] Odwaga z odważnikiem ci zaszała*²⁷. Można się zatem wahać, czy w ogóle słuszne jest uznanie omawianego zwrotu za neologizm. Zauważmy jednak, że komentarz Z. Laskowika (jak można wnioskować z kontekstu całej wypowiedzi) miał w zasadzie sens dosłowny: odnosił się do braku odwagi – zwrot spopularyzowany przez J. Tomaszewskiego piętnuje zaś nie tyle brak odwagi, ile czyjaś głupotę, bezmyślność.

Jeśli zmiany w zakresie formy lub znaczenia socjolektyzmów możemy poświadczyć odpowiednią ilustracją cytatawą, to charakterystyka tych zmian (w definicji słownikowej i odpowiednich polach narracyjnych) nie stanowi dużego problemu. Trudniej jest wówczas, gdy – na podstawie własnej kompetencji językowej i pewnych danych tekstowych – moglibyśmy wyodrębnić nowy sens jakiegoś słowa, ale w momencie opracowywania hasła brakuje odpowiedniej liczby diagnostycznych cytatów. Taką sytuację obrazuje frazeologizm *dzień konia*, używany głównie przez osoby interesujące się sportem. Jak zauważa Katarzyna Kłosińska (2016: 28), związek ten „jest motywowany sytuacją ujmowaną z dwóch perspektyw, co skutkuje tym, że używa się go w dwóch, sprzecznych względem siebie, znaczeniach”, tj.: ‘dzień, w którym wszystko się udaje’ i ‘dzień, w którym nic się nie udaje’²⁸. O ile znaczenie pierwsze można zilustrować wieloma przykładami²⁹, o tyle drugie nie znajduje wystarczającego potwierdzenia w tekstach – każe to redaktorom OJ UW wstrzymać się z rejestracją tego znaczenia do momentu, aż (być może) pojawi się więcej poświadczeń³⁰.

5. Językowe wspólnoty zainteresowań

Neologizmy, których użycie jest ograniczone do kontaktów pewnego typu (np. zachodzących w obrębie konkretnej społeczności) są w OJ UW tagowane w kategorii „wartość jednostki ze względu na typ kontaktu”. Kategorii tej przypisany jest tylko jeden tag: „jednostka używana przede wszystkim w kontaktach środowiskowych

27 Zob. materiał filmowy: youtube.com/watch?v=VQVDwy8f_Kc (3:50–4:30); dostęp: 30 VI 2024.

28 Jak wyjaśnia autorka, widoczna tu „dwoistość znaczenia wynika z odmienności perspektyw – dniem konia nazywano w ułańskich formacjach wojskowych, a do dziś nazywa się w stadninach koni, dzień, w którym konie odpoczywają, a jeźdźcy się nimi opiekują – z perspektywy konia jest to dzień szczęśliwy, a z punktu widzenia człowieka: dzień pechowy” (Kłosińska 2016: 28).

29 Por. m.in.: *Z wiarą w szczęście mimowolnie kojarzy mi się podejście do taktyki biegu. Ci pozytywnie nastawieni bardzo często wierzą, że to właśnie dziś będzie ich „dzień konia”* (bieganie.pl; dostęp: 15 III 2024); *Elliot miał prawdziwy dzień konia i popisał się bisko stuprocentową skutecznością* (sportowefakty.wp.pl; dostęp: 15 III 2024).

30 Obecnie można znaleźć jedynie nieliczne, a i te mają z reguły charakter metajęzykowy, np.: [...] *u mnie na dzień, kiedy pech się ścięło gęsto mówimy Dzień Konia* [...] (m.wielkiezarcie.com/forum; dostęp: 15 III 2024).

lub przez ludzi interesujących się danym tematem”. Prościej byłoby zapewne przyjąć krótką kwalifikację: „jednostka środowiskowa”, jednak przyporządkowanie danego neologizmu do konkretnego socjolektu (czy szerzej: przypisanie mu nacechowania środowiskowego) często jest niemożliwe. Po pierwsze może być on jednocześnie traktowany jako element różnych odmian leksykalnych, np. młodzieżowej i potocznej (zob. Senderska 2011: 183). Po drugie granice między poszczególnymi wariantami współczesnej polszczyzny (zwłaszcza między socjolektami a odmianą ogólną) są trudno uchwytne³¹ – obserwujemy przenikanie się różnych systemów leksykalnych, prowadzące m.in. do wytwarzania się inwariantnych warstw leksyki środowiskowej³². Po trzecie wiele jednostek pozornie socjolektalnych należałoby raczej zaliczyć do słownictwa grup tymczasowych, nietworzących zwartej społeczności, mających charakter wspólnot zainteresowań (Henri, Pudelko 2003)³³ czy wspólnot dyskursu, które

powstają nie tylko jako wyraz trwałych związków komunikacyjnych, ale też często w efekcie dobrowolnych i nierzadko tymczasowych zależności, umacnianych jednoczącymi emocjami, działaniami oraz obustronną wymianą informacji (Skowronek 2013: 38)³⁴.

Istotą komunikacji zachodzącej w obrębie tych grup jest zwykle wymiana doświadczeń, poglądów i zainteresowań czy nawet „bycie razem bez celu” typowe dla współczesnych – zwłaszcza internetowych – neoplemion (Maffesoli 2008; zob. też Skowronek 2013: 38; Kłosińska 2017: 38–42; Wileczek 2018: 23–24). Leksyka używana w takich wspólnotach łatwo przedostaje się poza kontakty grupowe, tym bardziej że „do języka poszczególnych neoplemion dostęp może mieć każdy, kto zajrzy na jakąś

31 Zwraca na to uwagę wielu badaczy (Buttler 1981: 213–214; Tekiel 1988: 6; Smółkowa 1992: 171–172; Gajda 2001: 207–208; Skudrzyk, Warchała 2013: 42; Starzec 2013: 81). Nie jest to zresztą tendencja nowa – jak spostrzega Stanisław Gajda, wyraźnie zaznaczyła się ona w polszczyźnie po II wojnie światowej, a przełomowe pod tym względem były lata 70. i 80. XX w. (Gajda 2001: 207–211).

32 Bywają one opisywane jako *interżargony* (Grabias 2003: 134) czy *żargony ogólne* (Gajda 2001: 217). Ogólniejszy wydaje się termin *intersocjolekt*, ale warto zauważyć, że *intersocjolektem* (także: *interdialektem*) określa się też język potoczny, zob. Skawiński 1992; Skudrzyk, Warchała 2013.

33 France Henri i Béatrice Pudelko (w pracy poświęconej społecznościom wirtualnym) przez *wspólnotę zainteresowań* – ang. *community of interest* – rozumieją społeczność ludzi skupionych wokół tematu będącego przedmiotem ich wspólnego zainteresowania czy pasji. Co istotne, przynależność do takich wspólnot może się odznaczać różnym stopniem trwałości (Henri, Pudelko 2003: 478–479).

34 Do leksyki nacechowanej dyskursywnie należy też słownictwo, którego użycie ogranicza nie tyle podobieństwo zainteresowań, ile wspólny światopogląd (zwłaszcza polityczny). Słownik OJ UW notuje liczne neologizmy wskazujące na takie ograniczenia (por. odnoszące się do rzeczywistości politycznej hasła *kuc*, *zygotarianin*, *totalna opozycja czy demokracatura*), ale nie traktuje ich jako środowiskowych. Jednostki te nie są zatem oznaczone wspomnianym tagiem – zarezerwowanym dla leksyki środowiskowej i używanej w językowych wspólnotach zainteresowań.

stronę internetową, weźmie udział w dyskusji w sieci czy zacznie grać w grę komputerową” (Kłosińska 2017: 42).

Z powyższych względów w OJ UW zamiast tradycyjnego kwalifikatora środowiskowego stosuje się opisową charakterystykę, której celem jest dokładniejsze objaśnienie zakresu użycia jednostki i powiązania jej z określoną wspólnotą komunikatywną. Umożliwiają to stosowane w słowniku definicje zdaniowe (kontekstowe i metajęzykowe – zob. Bańko 1994, 2001), zawierające często rozbudowaną ramę pragmatyczną, np.: „Niektórzy ludzie, zwłaszcza młodzi, mówią...”, „Osoby interesujące się pielęgnacją włosów nazywają...”, „Słowo używane głównie przez osoby interesujące się modą”, por. podkreślone części poniższych eksplikacji:

- (1) Niektórzy ludzie, zwłaszcza rodzice małych dzieci, nazywają **chustonoseniem** noszenie dziecka (najczęściej niemowlęcia) w długiej obszernej chuście, zawiązywanej w specjalny sposób.
- (2) Niektórzy ludzie, zwłaszcza młodzi, mówią **co ja paczę**, gdy widzą lub oglądają coś, co uznają za dziwne, śmieszne, żenujące lub głupie. Wyrażenie potoczne, używane najczęściej żartobliwie, związane z emocjami takimi jak: zdziwienie czy zażenowanie.
- (3) Niektóre osoby, zwłaszcza wegetarianie lub weganie, **mięsarzanami** nazywają potocznie tych, którzy jedzą mięso. Czasem także osoby jedzące mięso określają siebie w ten sposób. Słowo niekiedy używane żartobliwie.
- (4) Ludzie zainteresowani sprawami zapłodnienia in vitro **mroziakiem** nazywają zamrożony zarodek.
- (5) **Bezdomniakiem** nazywa się bezdomne zwierzę, najczęściej psa. Słowo potoczne, używane częściej przez miłośników zwierząt, pracowników schronisk czy organizacje działające na rzecz bezdomnych zwierząt.

Tego rodzaju charakterystyka (wskazująca na to, w jakiego typu kontaktach używa się danego określenia czy też jakie osoby zwykle się nim posługują) pojawia się w definicjach wszystkich jednostek otagowanych w kategorii „wartość jednostki ze względu na typ kontaktu” – tag należący do tej kategorii jest zatem skorelowany z opisem wbudowanym w definicję. Niekiedy charakterystyka ta wymaga uzupełnienia lub doprecyzowania – służy do tego pole narracyjne „Informacja o typie kontaktu” (zamieszczane są tu również uwagi mówiące o tym, że słowo rozszerzyło zasięg występowania)³⁵.

---

35 Por.: „Słowo *troll* w opisywanym tu znaczeniu pierwotnie było używane w środowiskach informatycznych. W momencie opracowania hasła jest już słowem powszechnie znanym”; zob. też pole „Informacja o typie kontaktu” w hasle *porcelanowy motyl* (OJ UW).

Podsumowanie

W słownikowym opisie neologizmów socjolektalnych (czy szerzej: ograniczonych ze względu na typ kontaktu) wskazane wydaje się uwzględnienie takich zjawisk, jak: a) transmisja leksyki środowiskowej do tekstów o zasięgu ogólnym; b) szerzenie się słownictwa fachowego wśród niespecjalistów, prowadzące do jego determinologizacji; c) tworzenie się inwariantnych warstw leksyki środowiskowej; d) ograniczenie zasięgu pewnych jednostek do komunikacji zachodzącej wewnątrz językowych wspólnot zainteresowań (niepowiązanych z konkretnym socjolektem).

Warto również pamiętać, że sygnalizowanie środowiskowego nacechowania neologizmów w sposób konwencjonalny (za pomocą tradycyjnych kwalifikatorów) może prowadzić do rozstrzygnięć zbyt kategorycznych, np. uznawania za wyłącznie socjolektalne określeń, które upowszechniają się w komunikacji pozagrupowej. Trudnościom tym można zaradzić przez stosowanie definicji umożliwiających opis narracyjny (kontekstowych i metajęzykowych), które pozwalają zwrócić uwagę na nieukształtowany jeszcze lub niejasny status danej jednostki.

Wybrane rozwiązania pozwalające uspołnić i uszczegółwić opis tej warstwy najnowszej leksyki zastosowano już w słowniku Obserwatorium Językowego UW. Należą do nich m.in.:

- a) zastąpienie tradycyjnych kwalifikatorów środowiskowych informacjami wbudowanymi w definicję;
- b) uwzględnienie informacji o zmianie zasięgu użycia;
- c) zastosowanie tagowania wskazującego na środowiskowe nacechowanie neologizmu;
- d) wprowadzenie pola narracyjnego dotyczącego typu kontaktu;
- e) wskazywanie różnych możliwości interpretacyjnych związanych ze znaczeniem, zasięgiem lub pochodzeniem danej jednostki³⁶.

Wymienione metody słownikowego opisu neologizmów środowiskowych będą zapewne udoskonalane w miarę powiększania się bazy materiałowej słownika.

Literatura

- ALGEO J., 1991, *Fifty Years Among the New Words: A Dictionary of Neologisms 1941–1991*, New York.
- ANTENAS NEOLÓGICAS, [on-line:] upf.edu/web/antenas.
- BAŃKO M., 1994, *Nowe definicje w „Nowym słowniku języka polskiego”*, „Poradnik Językowy” nr 9, s. 3–14.
- BAŃKO M., 2001, *Z pogranicza leksykografii i językoznawstwa. Studia o słowniku jednojęzycznym*, Warszawa.

36 Część z tych rozwiązań (np. ostatnie) dotyczy także jednostek niesocjolektalnych.

- BEREGOVSKAĀ Ę., 2007, *O sovremennom sostoĀnii russkoj sociodialektojn leksikografii*, [w:] I. Koroleva (red.), *Vos'mye Polivanovskie ċtenii. Problemy sociolingvistiki, leksika i frazeologiiĀ*, ċ. 3, Smolensk, s. 215–222.
- BLAGOJEVA D., KOLKOVSKA S. (red.), 2021, *Reċnik na novite dumi v b"lgarskiĀ ezik (ot p"rvite dve desetiletiiĀ na XXI vek)*, SofiĀ.
- BUTTLE D., 1959, *Słownictwo środowiskowo-emocjonalne we współczesnej polszczyźnie*, „Poradnik Językowy” nr 1–2, s. 68–78.
- BUTTLE D., 1979, *O wzajemnym oddziaływaniu terminologii i słownictwa ogólnego. II: Determinologizacja wyrazów z leksyki specjalnej*, „Poradnik Językowy” nr 3, s. 127–135.
- BUTTLE D., 1981, *Tendencje rozwojowe w zasobie słownym powojennej polszczyzny*, [w:] H. Kurkowska (red.), *Współczesna polszczyzna. Wybór zagadnień*, Warszawa, s. 187–219.
- CHLEBDA W., 2014, *Od tematycznego frazeologicznego słownika przekładowego do alfabetycznego słownika par przekładowych*, [w:] W. Chlebda (red.), *Polsko-rosyjski słownik par przekładowych. Tom zbiorczy Podręcznego idiomatykonu polsko-rosyjskiego*, z. 1–5, Opole, s. 9–67.
- CLIMENT ROCA S., CASTELLÓN MASALLES I., 1998, *Diccionario de neologismos de la lengua española*, Barcelona.
- COLEMAN J., 2004, *Cant and slang dictionaries. A statistical approach*, [w:] Ch. Kay, C. Hough, I. Wotherspoon (red.), *New Perspectives on English Historical Linguistics: Selected papers from 12 ICEHL, Glasgow, 21–26 August 2002*, t. 2: *Lexis and transmission*, Philadelphia, s. 41–47.
- DUBISZ S., 1995, *Rozwój współczesnej polszczyzny*, „Przegląd Humanistyczny” nr 5, s. 69–88.
- GAJDA S., 2001, *System odmian i jego dynamika rozwojowa*, [w:] S. Gajda (red.), *Najnowsze dzieje języków słowiańskich. Język polski*, Opole, s. 207–219.
- GRABIAS S., 2003, *Język w zachowaniach społecznych*, Lublin.
- GREEN J., 1993, *New words: A Dictionary of Neologisms since 1960*, London.
- HĄCIA A., KŁOSIŃSKA K., ŁACHNIK J., PĘDZICH B., 2021a, *Problemy metodologiczne związane z opisem nowych jednostek języka na przykładzie słownika neologizmów OJ UW*, [w:] E. Młynarczyk, E. Horyń (red.), *Dialog z Tradycją*, t. IX: *Językowe świadectwo przemian społecznych i kulturowych*, Kraków, s. 91–108.
- HĄCIA A., KŁOSIŃSKA K., ŁACHNIK J., PĘDZICH B., 2021b, *Słownik polskich neologizmów w Obserwatorium Językowym Uniwersytetu Warszawskiego*, [w:] E. Młynarczyk, E. Horyń (red.), *Dialog z Tradycją*, t. IX: *Językowe świadectwo przemian społecznych i kulturowych*, Kraków, s. 109–133.
- HĄCIA A., ŁACHNIK J., PĘDZICH B., 2024, *Typy jednostek neologicznych w Obserwatorium Językowym UW*, [w:] R. Rusin Dybalska, M. Benešová, S. Czachór-Kocataś (red.), *Polsko-czeskie poznawanie jako wymiana wartości*, Praga [w druku].
- HENRI F., PUDELKO B., 2003, *Understanding and analysing activity and learning in virtual communities*, „Journal of Computer Assisted Learning” 19(4), s. 474–487, <https://doi.org/10.1046/j.0266-4909.2003.00051.x>.
- JADACKA H. (red.), 2001, *Słownik gniazd słowotwórczych współczesnego języka ogólnopolskiego*, t. II: *Gniazda odrzeczownikowe*, Kraków.
- JAROSZ B., 2013, *O zasięgu słownictwa socjolektalnego w XXI wieku*, „Białostockie Archiwum Językowe” nr 13, s. 97–116.
- KACZMAREK L., SKUBALANKA T., GRABIAS S., 1994, *Słownik gwary studenckiej*, Lublin.

- KŁOSIŃSKA K., 2016, *Skąd się biorą frazeologizmy? Źródła frazeologizmów i mechanizmy frazeotwórcze*, [w:] G. Dziamska-Lenart, J. Liberek (red.), *Perspektywy współczesnej frazeologii polskiej. Geneza dawnych i nowych frazeologizmów polskich*, Poznań, s. 19–51.
- KŁOSIŃSKA K., 2017, *O zagrożeniach i bogactwie polszczyzny – dwadzieścia lat później*, [w:] K. Kłosińska, R. Zimny (red.), *Przyszłość polszczyzny – polszczyzna przyszłości*, Warszawa, s. 36–47.
- KŁOSIŃSKA K., 2024, *Mikro- i makrostruktura słownika neologizmów Obserwatorium Językowego Uniwersytetu Warszawskiego*, „LingVaria” XIX, nr 2 (38), s. 47–61.
- KOL'COVA E., 2017, *Neologizmy angijskiego języka XXI w.*, „Vestnik RUDN. Teoriâ Âzyka. Semiotika. Semantika” 8, nr 3, s. 604–613, <https://doi.org/10.22363/2313-2299-2017-8-3-604-613>.
- KOROVUŠKIN V., 2009, *Osnovnye atributy socioleksikografii kak avtonomnoj otrasli âzykoznanii*, [w:] *Novoe v teorii i praktike leksikografii: sinhronnyj i diahronnyj podhody. Materialy VIII Meždunar. školy-seminara (Ivanovo, 10–12 sentâbrâ 2009 g.)*, Ivanovo, s. 48–52.
- LUKAŠANEC E., 2012, *Slengovyve slovari kak rezul'tat metalingvističeskoj deâtel'nosti pol'zovatelej Interneta*, „Naučnyj dialog” nr 8, s. 28–47.
- MAFFESOLI M., 2008, *Czas plemion. Schyłek indywidualizmu w społeczeństwach ponowoczesnych*, przeł. M. Bucholc, Warszawa.
- MARKOWSKI A. (red.), 2006, *Encyklopedia szkolna WSiP. Nauka o języku*, Warszawa.
- MARTINCOVÁ O. (red.), 1998, *Nová slova v češtině. Slovník neologizmů*, t. I, Praha.
- MARTINCOVÁ O. (red.), 2004, *Nová slova v češtině. Slovník neologizmů*, t. II, Praha.
- METEL'SKAĀ E., 2010, *K voprosu ob istorii razvitiâ socioleksikografii v otečestvennoj i zarubežnoj lingvistike*, [w:] *Materialy VI mezinardni vedecko-prakticka conference „Veda a technologie: krok do budoucnosti”*, nr 10: *Filologicke vedy*, Praha, s. 23–35.
- MONCO PL: Monco PL, [on-line:] <https://monco.frazeo.pl>.
- Narodowy Korpus Języka Polskiego*, praca zbiorowa, red. A. Przepiórkowski, M. Bańko, R.L. Górski, B. Lewandowska-Tomaszczyk, Warszawa 2012.
- NFJP: Narodowy Fotokorpus Języka Polskiego, [on-line:] nfjp.pl (dostęp: 30 IX 2023).
- NKJP: Narodowy Korpus Języka Polskiego, [on-line:] <https://nkjp.pl>.
- OJ UW: A. Hącia, K. Kłosińska, J. Łachnik, B. Pędzich (red.), *Obserwatorium Językowe Uniwersytetu Warszawskiego*, [on-line:] obserwatoriumjezykowe.uw.edu.pl.
- PĘDZICH B., 2012, *Słownik paralogiczny*, Warszawa.
- PĘDZICH B., 2019, *Socjolekty wczoraj i dziś. Wpływ przemian społeczno-kulturowych przelomu XX i XXI wieku na rozwój środowiskowych odmian języka*, [w:] A. Frączek, A. Just (red.), *Język (w) transformacji – transformacja w języku*, Warszawa, s. 70–88.
- PĘDZICH B., 2020, *Znaczenie, zakres i zastosowanie terminu socjoleksykografia*, [w:] M. Bańko, W. Decyk-Zięba, E. Rudnicka (red.), *Leksykografia w różnych kontekstach*, t. 2, Warszawa, s. 205–214.
- PĘZIK P., 2015, *Spokes – a search and exploration service for conversational corpus data*, [w:] J. Odijk (ed.), *Selected Papers from the CLARIN 2014 Conference, October 24–25, 2014, Soesterberg, The Netherlands*, Linköping, s. 99–109.
- PĘZIK P., 2020, *Budowa i zastosowania korpusu monitorującego MoncoPL*, „Forum Lingwistyczne” nr 7, s. 133–150, <https://doi.org/10.31261/FL.2020.07.11>.
- PIGLA W., 2012, *Webplemię – próba eksplikacji pojęcia*, „Kultura i Historia” nr 21, [on-line:] kulturaihistoria.umcs.lublin.pl/pl/archives/3837.
- RHEINGOLD H., 1993, *The Virtual Community: Homesteading on the Electronic Frontier*, Cambridge, MA.

- RÛMIN P., 2010, *Formirovanie ruskosocjolektnej leksikografii kak samostoatel'noj otrasli ŕykoznanii i ee sovremennoe sostoanie*, „Vestnik Irkutskogo gosudarstvennogo lingvističeskogo universiteta” nr 1, s. 195–202.
- SENDERSKA J., 2011, *Wzbogacanie leksyki ŕrodowiskowej na przykładzie wybranych odmian socjolektalnych polszczyzny*, „Respectus Philologicus” nr 20, s. 181–191.
- SKAWIŃSKI J., 1992, *Polshczyzna potoczna w funkcji interdialektu*, [w:] J. Anusiewicz, F. Niecukula (red.), *Język a Kultura*, t. 5: *Potoczność w języku i w kulturze*, Wrocław, s. 81–86.
- SKOWRONEK B., 2013, *Mediolingwistyka. Wprowadzenie*, Kraków.
- SKUDRZYK A., WARCHAŁA J., 2013, *Język potoczny – dyskurs potoczny*, [w:] E. Malinowska, J. Nocoń, U. Źydek-Bednarczuk (red.), *Stylie współczesnej polszczyzny. Przewodnik po stylistyce polskiej*, Kraków, s. 35–59.
- SKUDRZYKOWA A., URBAN K., 2000, *Mały słownik terminów z zakresu socjolingwistyki i pragmatyki językowej*, Kraków – Warszawa.
- SMOLEŃ-WAWRZUSISZYN M., 2016, *Socjolekty wirtualne – metody lingwistyki a komunikacja językowa w społecznościach sieciowych*, [w:] P. Siuda (red.), *Metody badań online*, Gdańsk, s. 182–234.
- SMÓŁKOWA T., 1992, *Zagadnienie synchronii i diachronii w badaniach leksykologicznych*, [w:] A. Markowski (red.), *Opisać słowa*, Warszawa, s. 167–176.
- SMÓŁKOWA T., 2001, *Leksyka ogólna – neologizmy*, [w:] S. Gajda (red.), *Najnowsze dzieje języków słowiańskich. Język polski*, Opole, s. 119–151.
- SMÓŁKOWA T. (red.), 1998, *Nowe słownictwo polskie. Materiały z prasy lat 1985–1992*, cz. I: A–O, Kraków.
- SMÓŁKOWA T. (red.), 1999, *Nowe słownictwo polskie. Materiały z prasy lat 1985–1992*, cz. II: P–Ź, Kraków.
- SMÓŁKOWA T. (red.), 2004a, *Nowe słownictwo polskie. Materiały z prasy lat 1993–2000*, cz. I: A–H, Kraków.
- SMÓŁKOWA T. (red.), 2004b, *Nowe słownictwo polskie. Materiały z prasy lat 1993–2000*, cz. II: I–O, Kraków.
- SMÓŁKOWA T. (red.), 2005, *Nowe słownictwo polskie. Materiały z prasy lat 1993–2000*, cz. III: P–Ś, Kraków.
- SMÓŁKOWA T. (red.), 2006, *Nowe słownictwo polskie. Materiały z prasy lat 1993–2000*, cz. IV: T–Ź [oraz] *Suplement do części I–III*, Kraków.
- SMÓŁKOWA T. (red.), 2013, *Słowa, słowa... Czy je znasz?*, Kraków.
- SMÓŁKOWA T., TEKIEL D., 1977, *Nowe słownictwo polskie. Przymiotniki i przysłówki*, Wrocław.
- SPOKES: Spokes, [on-line:] spokes.clarin-pl.eu.
- STARZEC A., 2013, *Styl popularnonaukowy – styl dyskursu popularnonaukowego*, [w:] E. Malinowska, J. Nocoń, U. Źydek-Bednarczuk (red.), *Stylie współczesnej polszczyzny. Przewodnik po stylistyce polskiej*, Kraków, s. 71–110.
- SZPUNAR M., 2004, *Społeczności wirtualne jako nowy typ społeczności – eksplikacja socjologiczna*, „Studia Socjologiczne” nr 2, s. 95–135.
- ŚLIWA K., SIKORA E., OGOŃSKI J., 2011, *Kosmetyki do pielęgnacji skóry atopowej*, „Wiadomości Chemiczne” 65, nr 7–8, s. 651–673.
- TEKIEL D. (red.), 1988, *Nowe słownictwo polskie. Materiały z prasy lat 1972–1981*, cz. I: A–O, Wrocław.
- TEKIEL D. (red.), 1989, *Nowe słownictwo polskie. Materiały z prasy lat 1972–1981*, cz. II: P–Z, Wrocław.

- TULLOCH S., 1991, *The Oxford Dictionary of New Words: A popular guide to words in the news*, Oxford – New York.
- USJP: S. Dubisz (red.), *Uniwersalny słownik języka polskiego*, t. I-IV, Warszawa 2003.
- WAWRZYŃCZYK J., WIERZCHOŃ P., 2017, *Podstawowe informacje o Narodowym Fotokorpusie Języka Polskiego*, Poznań.
- WIERZCHOŃ P., 2010a, *Depozytorium leksykalne języka polskiego. Nowe fotomateriały z lat 1901–2010*, t. I, Warszawa.
- WIERZCHOŃ P., 2010b, *Torując drogę teorii lingwochronologizacji*, „*Investigationes Linguisticae*” 25, s. 105–185.
- WIERZCHOŃ P., 2011, *Depozytorium leksykalne języka polskiego. Nowe fotomateriały z lat 1901–2010*, t. II, Warszawa.
- WIERZCHOŃ P., 2012, *Depozytorium leksykalne języka polskiego. Nowe fotomateriały z lat 1901–2010*, t. III, Warszawa.
- WIERZCHOŃ P., 2014, *Depozytorium leksykalne języka polskiego. Fotosuplement do Słownika warszawskiego*, t. XI–XL, Warszawa.
- WILECZEK A., 2018, *Kod młodości. Młodomowa w kontekstach społeczno-kulturowych*, Warszawa.
- ŻMIGRODZKI P., 2008, *Słowo, słownik, rzeczywistość. Z problemów leksykografii i metaleksykografii*, Kraków.
- ŻMIGRODZKI P., 2009, *Wprowadzenie do leksykografii polskiej*, Katowice.

**Selected Problems of Describing Sociolectal Neologisms in the Dictionary Created
by the Language Observatory at the Warsaw University
Abstract**

The article is devoted to some questions connected with lexicographic description of new sociolectal words. The selection of effective methods for this description is discussed by Obserwatorium Językowe UW (Language Observatory at the Warsaw University; Polish abbreviation: OJ UW), creating a dictionary of Polish neologisms (obserwatoriumjezykowe.uw.edu.pl). The author of the article presents the solutions developed by the OJ UW and considers such aspects as various possibilities of interpreting sociolectisms or the problem of relative neologisms. The focus is not only on the vocabulary of traditionally understood sociolects, but also on the lexis used within communities of interest.